

Motivating and inhibiting factors of participating in student research from the perspective of students of Tehran Islamic Azad University of Medical Sciences

Hananeh Saboor¹, Mehrandokht Nekavand², Shahla Mohamadzadeh Zarankesh³

¹ MSc Student of Medical -Surgical Nursing, Faculty of Nursing and Midwifery, Tehran Medical Sciences, Islamic Azad University, Tehran, Iran

² Assistant professor, Department of Midwifery, Faculty of Nursing and Midwifery, Tehran Medical Sciences, Islamic Azad University, Tehran, Iran

³ Assistant professor, Department of Nursing, Faculty of Nursing and Midwifery, Tehran Medical Sciences, Islamic Azad University, Tehran, Iran

Abstract

Background: Conducting scientific and applied research is the foundation of knowledge production and the subsequent supply of services. The present study was conducted with the aim of investigating the students' point of view regarding the motivational and inhibiting factors of participation in student research at Tehran Islamic Azad University of Medical Sciences, 2021.

Materials and methods: This descriptive study was conducted on 215 paramedical faculty students who were selected by simple random method. Data was collected using a researcher-made questionnaire. Content validity of the questionnaire was confirmed with CVR (0.99) and CVI (0.79) and reliability with Cronbach's alpha (0.891). Data analysis was done using SPSS 26 software.

Results: Individual and organizational motivating factors had the most contribution with 50.8 and 39.8 percent respectively, and individual and organizational inhibiting factors with 57.4 and 48.9 percent respectively. The most important personal motivating factors were "interest in research" and in the organizational dimension "considering points for the student"; and the most important individual and organizational inhibiting factors were "too much work (lack of time)" and "insufficient points for the student researcher" respectively. There was a statistically significant relationship between students' field of study and the total score of motivating factors ($p < 0.05$). Age, gender, marriage status, academic semester and field of study had no significant relationship with the inhibiting factors.

Conclusion: By focusing on creating motivation and removing the mentioned obstacles, the productivity of student research can be improved.

Keywords: *Motivating factors, Inhibiting factors, Student research.*

Cited as: Saboor H, Nekavand M, Mohammadzadeh Zarankesh, Sh. Motivating and inhibiting factors of participating in student research from the perspective of students of Tehran Islamic Azad University of Medical Sciences, 2021. Medical Science Journal of Islamic Azad University, Tehran Medical Branch 2024; 33(4): 405-413.

Correspondence to: Shahla Mohamadzadeh Zarankesh

Tel: +98 9122759896

E-mail: shmohammadzadeh@iautmu.ac.ir

ORCID ID: 0000-0002-2383-218X

Received: 12 Mar 2023; **Accepted:** 26 June 2023

عوامل انگیزه ساز و بازدارنده شرکت در تحقیقات دانشجویی از دیدگاه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی آزاد اسلامی تهران

حنانه صابور^۱، مهراندخت نکاوند^۲، شهلا محمدزاده زرنکش^۳

^۱ دانشجوی کارشناسی ارشد پرستاری داخلی - جراحی، دانشکده پرستاری و مامایی، علوم پزشکی تهران، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

^۲ استادیار گروه مامایی، دانشکده پرستاری و مامایی، علوم پزشکی تهران، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

^۳ استادیار گروه پرستاری، دانشکده پرستاری و مامایی، علوم پزشکی تهران، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

چکیده

سابقه و هدف: انجام پژوهش های علمی و کاربردی زمینه ساز تولید دانش و عرضه خدمات متعاقب آن است. تحقیق حاضر با هدف بررسی دیدگاه دانشجویان در رابطه با عوامل انگیزه ساز و بازدارنده شرکت در تحقیقات دانشجویی در دانشگاه علوم پزشکی آزاد اسلامی تهران در سال ۱۴۰۰ انجام گرفت.

روش بررسی: این مطالعه توصیفی بر روی ۲۱۵ نفر از دانشجویان دانشکده های پیراپزشکی که به روش تصادفی ساده انتخاب شدند، انجام شد. گردآوری داده ها با استفاده از پرسشنامه محقق ساخته بود. روایی محتوای پرسشنامه با CVR (۰/۹۹) و CVI (۰/۷۹) و پایایی با آلفای کرونباخ (۰/۸۹۱) تایید گردید. تحلیل داده ها با استفاده از نرم افزار ۲۶ spss صورت گرفت.

یافته ها: عوامل انگیزه ساز فردی و سازمانی به ترتیب با ۳۹/۸ و ۵۰ درصد، و عوامل بازدارنده فردی و سازمانی به ترتیب با ۵۷/۴ و ۴۸/۹ درصد، بیشترین سهم را داشتند. مهم ترین عوامل انگیزه ساز فردی "علاقه به تحقیق و پژوهش" و در بعد سازمانی "در نظر گرفتن امتیاز برای دانشجو" به دست آمد و مهم ترین عوامل بازدارنده فردی و سازمانی به ترتیب "مشغله زیاد (کمبود وقت)" و "ناکافی بودن امتیازات برای دانشجوی محقق" شناسایی شدند. بین رشته تحصیلی دانشجویان و نمره کل عوامل انگیزه ساز ارتباط آماری معنی داری در سطح ۰/۰۵ وجود داشت. متغیر های سن، جنسیت، تاهل، ترم تحصیلی و رشته تحصیلی ارتباط معنی داری با عوامل بازدارنده نداشت.

نتیجه گیری: با تمرکز بر ایجاد انگیزه و رفع موانع ذکر شده میتوان بهره وری پژوهش های دانشجویی را ارتقا داد.

واژگان کلیدی: عوامل انگیزه ساز، عوامل بازدارنده، تحقیقات دانشجویی.

مقدمه

تحقیقات و پژوهش های علمی دارد (۱). در دنیای امروز و در کشورهای پیشرفته، تحقیقات و نوآوری های علمی به بخشی اساسی در آموزش تبدیل شده اند. دانشکده ها با گنجانیدن تحقیقات علمی در سیستم های آموزشی خود محققان آینده را تربیت کرده و به دانشجویان اجازه می دهند چشم انداز شغلی خود را بهبود بخشند (۲). در ایران حداقل سهم مورد انتظار در پژوهش یک درصد است و این در حالی است که در مطالعه ستوده و همکارانش در سال ۱۳۹۴، سهم ایران فقط ۰/۰۲۲٪ گزارش شده است (۳). هدف اصلی دانشگاه ها باید هدایت تحقیقات علمی و ایجاد تعادل بین کیفیت تدریس و تحقیقات

انجام پژوهش های علمی و کاربردی زمینه ساز تولید دانش و عرضه خدمات متعاقب آن است. در واقع عملکرد مطلوب در زمینه وظایف عمده دانشگاه ها یعنی "تولید و انتقال دانش و ارائه خدمات تخصصی به جامعه"، نیاز به توجه بیشتر به امر

آدرس نویسنده مسئول: تهران، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد پزشکی، شهلا

محمدزاده زرنکش (email: shmohammadzadeh@iautmu.ac.ir)

ORCID ID: 0000-0002-2383-218X

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۱/۱۲/۲۱

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۲/۴/۵

سیاست گذاران کمک می‌کند تا تصمیمات هوشمندانه بگیرند، از استراتژی‌های مؤثر برای حذف آنها استفاده کنند، بهره‌وری از فعالیت‌های مرتبط با تحقیق را ارتقا دهند و یک محیط حمایتی برای تشویق تفکر، خلاقیت و نوآوری دانشجویان ایجاد کنند.

مواد و روشها

پژوهش حاضر یک مطالعه توصیفی - مقطعی است. جامعه پژوهش از کلیه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی آزاد اسلامی تهران تشکیل شده است. حجم نمونه با استفاده از فرمول زیر ۲۱۵ نفر تعیین شد.

$$n = \frac{s^2 (Z_{1-\alpha/2} + Z_{1-\beta})^2}{d^2}$$

نمونه‌ها با روش نمونه‌گیری تصادفی ساده از بین ۷ رشته پرستاری، مامایی، میکروبیولوژی، بهداشت محیط، کارشناسی اتاق عمل، علوم آزمایشگاهی برگزیده شدند.

ابزار پژوهش، پرسشنامه‌ای محقق ساخته در ۳ بخش بود: بخش اول آن به بررسی اطلاعات شخصی (سن، جنس، وضعیت تاهل، رشته تحصیلی، ترم تحصیلی، سابقه شرکت در تحقیقات دانشجویی، سابقه عضویت در کمیته تحقیقات دانشجویی دانشگاه و مدت آن، سابقه همکاری با سایر مراکز در زمینه پژوهش) پرداخته بود. بخش دوم شامل ۱۵ سوال مربوط به عوامل انگیزه ساز و بخش سوم ۱۲ سوال مربوط به عوامل بازدارنده هر کدام به تفکیک در حیطه‌های فردی و سازمانی را شامل می‌شد. نمره دهی در بخش دوم و سوم براساس مقیاس لیکرت بود. به آیتام کاملاً موافق نمره ۵ و کاملاً مخالف نمره ۱ تعلق گرفت. پرسشنامه مذکور براساس تلفیقی از پرسشنامه‌های تحقیقات صورت گرفته در این زمینه و مطالعه منابع علمی تنظیم و تدوین شد. برای تعیین روایی محتوا از دو روش کیفی و کمی و مبتنی بر قضاوت افراد متخصص استفاده شد. در روش کیفی تعیین روایی محتوا، گویه‌ها توسط جمعی از اعضای علمی دانشگاه مورد بازنگری قرار گرفت و اصلاحات ضروری در آنها اعمال شد. برای تعیین روایی محتوا به روش کمی، دو شاخص شامل نسبت روایی محتوا (CVR) و شاخص روایی محتوا (CVI) مورد استفاده قرار گرفت. برای محاسبه CVR با ارائه تعاریف نظری و کاربردی در مورد هر یک از شاخص‌های عبارات موضوع مورد پژوهش به متخصصان، از آن‌ها خواسته شد تا ضرورت وجود هر گویه را از بین سه

علمی باشد و به هر دو به یک اندازه توجه شود. بنابراین داشتن یک دستور کار و خط مشی مبتنی بر تحقیقات بهترین راه برای افزایش بهره‌وری تحقیق است (۴) و با تقویت مهارت‌های تحقیقات دانشجویی در مقطع کارشناسی آغاز می‌شود (۵). دانشجویان از جمله گروه‌هایی هستند که می‌توانند با انجام تحقیقات به تولید دانش کاربردی کمک کنند. تحقیقات دانشجویی به خصوص قبل از دوره تحصیلات تکمیلی می‌تواند منجر به یادگیری فعال، افزایش اعتماد به نفس و افزایش مهارت‌های ارتباطی و ترغیب آنان به سمت فعالیت در حرفه‌های مرتبط با رشته‌های تحصیلی شود. همچنین به دانشجویان فرصت می‌دهد به مهارت‌های تفکر انتقادی، منطقی، تحلیلی و علمی بپردازند و به عنوان متقاضیان تحصیلات تکمیلی با موفقیت و آمادگی بالاتری رقابت کنند (۶). به رغم اهمیت تحقیقات دانشجویی، پژوهش در میان دانشجویان به خصوص در مقطع کارشناسی از جایگاه خوبی برخوردار نیست (۷). در ایران، مقامات دانشگاه بیشتر از فعالیت‌های مرتبط با تحقیقات، به وظایف آموزشی دانشجویان اهمیت می‌دهند و درصد بالایی از دانشجویان به دلیل موانع و چالش‌های تحقیق علاقه‌ای به انجام تحقیق ندارند. اولین گام-ها در ایجاد یک سیستم تحقیقاتی کارآمد در دانشگاه‌ها ایجاد یک فرهنگ تحقیق محور در دانشگاه و نیز ایجاد انگیزه در دانشجویان شناسایی امکانات و تجهیزات مرتبط و تعیین نقاط قوت و ضعف اقدامات تحقیقاتی پیشین است (۸، ۹). انگیزه به عنوان یک پدیده ذاتی در نتیجه تأثیر از محرک‌های بیرونی / داخلی، عوامل محیطی، اهداف و شرایط داخلی ایجاد می‌شود. در آموزش، انگیزه اغلب به عنوان یک پدیده سه بعدی متشکل از دلایل و اهداف فرد، پاسخ‌های عاطفی و اعتقادات به توانایی و شایستگی برای انجام موفقیت آمیز یک کار خاص توصیف می‌شود (۱۰). از طرفی شناسایی موانع انجام پژوهش و شرکت در تحقیقات دانشجویی از ضروریات ارتقاء فعالیت‌های پژوهشی است. عوامل انگیزه ساز و بازدارنده شرکت در تحقیقات دانشجویی به صورت فردی و سازمانی تقسیم می‌شوند. از این عوامل در حیطه سازمانی می‌توان به ضعف در دستیابی به اینترنت و بانک‌های الکترونیکی، بروکراسی زائد در تصویب طرح‌ها، ضعف در همکاری اساتید با دانشجو، ضعف در سیستم‌های تشویقی، عدم آشنایی با کمیته تحقیقات دانشجویی اشاره کرد. در حیطه فردی نیز عوامل فشرده‌گی واحد‌های درسی، عدم تمایل به انجام کار گروهی، ضعف در نگارش پروپوزال یا مقاله علمی مؤثر هستند (۱۱). بنابراین، شناسایی موانع و محرک‌های تحقیق به مقامات و

فراوانی، درصد، میانگین، انحراف معیار محاسبه گردید و در قسمت آمار استنباطی از آزمون‌های آماری تی تک نمونه‌ای (One Sample T-Test)، تی مستقل (Independent T-test) و آنالیز واریانس (Analysis of Variance) و ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد. سطح معنی‌داری آزمون‌ها کمتر از ۰/۰۵ در نظر گرفته شد.

یافته‌ها

دامنه سنی شرکت کنندگان ۱۸-۳۲ سال با میانگین $20/95 \pm 1/73$ سال بود. ۱۵۴ نفر (۷۱/۶ درصد) مونث و ۶۱ نفر (۲۸/۴ درصد) مذکر بودند. ۱۰۱ نفر (۴۷ درصد) سابقه شرکت در تحقیقات دانشجویی را داشتند و تنها ۳۰ نفر (۱۴ درصد) عضو کمیته تحقیقات دانشجویی بودند که از این تعداد ۱۵ نفر (۷ درصد) در کمیته تحقیقات دانشجویی دانشگاه علوم پزشکی آزاد اسلامی تهران عضویت داشتند. ۵۶ نفر (۲۶ درصد) ترم سه تحصیلی بودند. ۴۵/۲ درصد از واحد‌های مورد پژوهش، معتقد بودند عوامل انگیزه‌ساز تاثیر زیادی در ترغیب به شرکت در تحقیقات دانشجویی دارد و از دیدگاه آنان عوامل فردی با ۳۹/۸ درصد و عوامل سازمانی با ۵۰ درصد، بیشترین تاثیر را در ایجاد انگیزه داشته است. در بین عوامل انگیزه‌ساز فردی "علاقه به تحقیق و پژوهش" بالاترین نمره و "تشویق دوستان و خانواده برای شرکت در تحقیقات دانشجویی" پایین‌ترین نمره به خود اختصاص دادند (نمودار ۱).

به طوری که از دیدگاه ۱۱۴ نفر (۵۳/۱ درصد) عامل فردی "علاقه به تحقیق و پژوهش" نسبت به عوامل فردی، اهمیت بالاتر و عامل فردی "تشویق دوستان و خانواده برای شرکت در تحقیقات دانشجویی" از دیدگاه ۸۱ نفر (۳۷/۷ درصد)، اهمیت پایین‌تر در ایجاد انگیزه جهت شرکت در فعالیت‌های پژوهشی دارد.

نمودار ۲ نشان می‌دهد بین عوامل سازمانی انگیزه‌ساز از دیدگاه دانشجویان "در نظر گرفتن امتیاز برای دانشجوی محقق" از اهمیت بالاتر و "برگزاری سمینارهای علمی برای ارائه ایده‌های پژوهشی در دانشگاه" از اهمیت کمتری برخوردار است.

نمودار ۲ نشان می‌دهد از دیدگاه ۶۱/۹ درصد واحد‌ها، عامل سازمانی "در نظر گرفتن امتیاز برای دانشجوی محقق" در بین سایر عوامل سازمانی، اهمیت بالاتر و عامل سازمانی "برگزاری سمینارهای علمی برای ارائه ایده‌های پژوهشی در دانشگاه" از دیدگاه ۲۶/۱ درصد واحد‌ها اهمیت پایین‌تر در ایجاد انگیزه جهت شرکت در فعالیت‌های پژوهشی دارد.

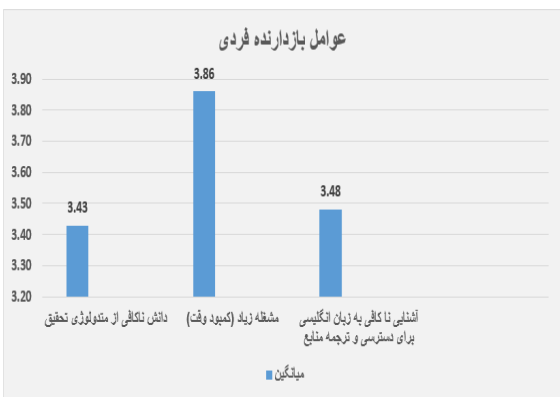
گزینۀ "ضروری است، مفید است ولی ضروری نیست و ضرورتی ندارد" را انتخاب نمایند. در این مطالعه حداقل ارزش نسبت رویی محتوا براساس جدول لاوشه، ۰/۹۹ محاسبه شد.

جهت بررسی CVI از روش والتز و باسل (Waltz & Bausell) استفاده شد. بدین منظور ابزار در اختیار ۵ نفر از اعضای هیات علمی که دانش و تجربه غنی در زمینه موضوع مورد بررسی داشتند قرار گرفت و از آنان درخواست شد تا میزان سادگی، وضوح و مربوط بودن هر یک از گویه‌ها را با نمره یک تا چهار تعیین نمایند. حداقل مقدار قابل قبول برای شاخص CVI برابر با ۰/۷۹ می‌باشد که تمامی سوالات پرسشنامه دارای مقادیر قابل قبول CVI (۰/۸ تا ۱) بودند.

پایایی پرسشنامه باروش آلفای کرونباخ برای هریک از خرده آزمون‌های پرسشنامه و بر اساس یک مطالعه آزمایشی روی ۲۰ نفر از اساتید دانشکده‌های پیراپزشکی پایایی، برابر (۰/۸۹۱) محاسبه گردید. با توجه به اینکه مقدار آلفای کرونباخ کل ابزار بیشتر از ۰/۷ بود، لذا پرسشنامه از میزان پایایی و به اعتباری همسانی درونی بالایی برخوردار است.

پس از اخذ کد اخلاق (با شناسه اخلاق IR.IAUTMU.REC.1400.052) از معاونت پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی آزاد اسلامی تهران و انجام هماهنگی‌های لازم، از آنجا که نمونه گیری‌های این پژوهش همزمان با همه گیری کرونا بود، پس از هماهنگی با مسئولین آموزش دانشکده‌ها و برقراری ارتباط با نمایندگان کلاس‌های ترم دوم و بالاتر در هر دانشکده نسخه الکترونیکی پرسشنامه طراحی و لینک آن در گروه‌های مجازی همه کلاس‌های مورد پژوهش (از ترم ۲ به بالا) قرار گرفت. پژوهشگر پس از عضویت در گروه مجازی هر کلاس در هریک از دانشکده‌های محیط پژوهش، یک پیام صوتی همراه با یک پیام نوشتاری، ارسال کرد و در آن ضمن معرفی خود در مورد "هدف تحقیق، محرمانه ماندن اطلاعات پرسشنامه و شرایط شرکت در پژوهش، توضیحات مبسوطی را ارائه نمود. (این موارد همچنین در متن پرسشنامه وجود داشت) پرسشنامه آنلاین بارگذاری شد. به علاوه در انتهای پرسشنامه فرم رضایت آگاهانه برای شرکت در تحقیق جهت امضا قرار داشت. معیار ورود دانشجویان به مطالعه، اشتغال به تحصیل در ترم دوم و بالاتر در یکی از رشته‌های مقطع کارشناسی موجود در دانشگاه علوم پزشکی آزاد اسلامی تهران و نیز دانشجوی میهمان نبودن در زمان انجام پژوهش بود. طی مدت دو پرسشنامه‌ها تکمیل و برای پژوهشگر ارسال گردید.

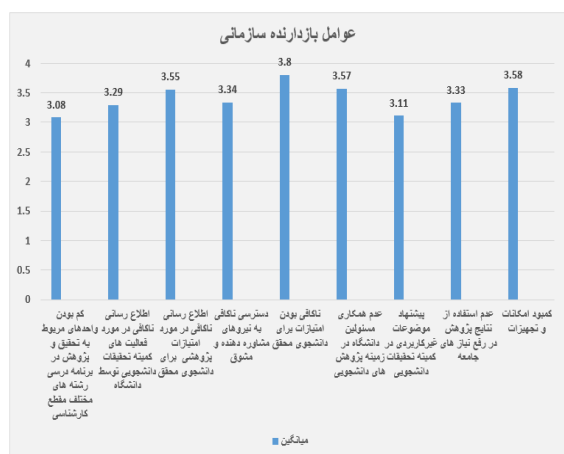
داده‌ها بعد از جمع‌آوری با استفاده از نرم افزار SPSS26 مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. در قسمت آمار توصیفی، شامل

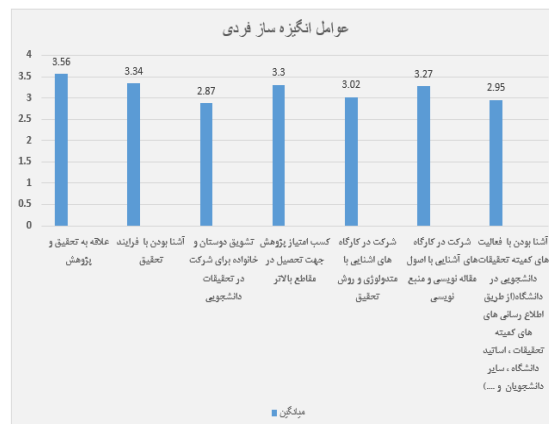
نمودار ۳. میانگین نمره ی عوامل بازدارنده فردی در انجام فعالیت های پژوهشی

همچنین بین عوامل بازدارنده سازمانی از دیدگاه واحدهای مورد پژوهش "ناکافی بودن امتیازات برای دانشجوی محقق" بالاترین و "کم بودن واحدهای مربوط به تحقیق و پژوهش در برنامه درسی رشته های مختلف مقطع کارشناسی" پایین ترین میزان اهمیت را در ممانعت از شرکت در فعالیت های پژوهشی داشتند (نمودار ۴).

نمودار ۴ نشان می دهد از دیدگاه ۶۷ درصد دانشجویان شرکت کننده در پژوهش "ناکافی بودن امتیازات برای دانشجوی محقق" در بین سایر عوامل سازمانی، اهمیت بالاتر و "کم بودن واحدهای مربوط به تحقیق و پژوهش در برنامه درسی رشته های مختلف مقطع کارشناسی" پایین ترین اهمیت در ایجاد بازدارندگی جهت شرکت در فعالیت های پژوهشی از دیدگاه واحدهای مورد پژوهش دارد.

نمودار ۴. میانگین نمره عوامل بازدارنده در انجام فعالیت های پژوهشی در حیطه سازمانی

نمودار ۱. میانگین نمره عوامل انگیزه ساز در انجام فعالیت های پژوهشی در حیطه فردی

نمودار ۲. میانگین نمره عوامل انگیزه ساز در انجام فعالیت های پژوهشی در حیطه سازمانی

بر اساس نتایج این مطالعه، ۵۱ درصد از واحدهای مورد پژوهش، تاثیر عوامل بازدارنده در جلوگیری از انجام تحقیق و شرکت در تحقیقات دانشجویی را بالا دانستند. از دیدگاه دانشجویان عوامل بازدارنده فردی و سازمانی به ترتیب ۵۷/۴ و ۴۸/۹ درصد، در ممانعت از انجام تحقیق و شرکت در تحقیقات دانشجویی نقش داشته اند. در بین عوامل بازدارنده فردی "مشغله زیاد (کمبود وقت)" بالاترین و "دانش ناکافی از متدولوژی تحقیق" کمترین امتیاز را کسب کردند (نمودار ۳).

در این میان، ۶۷/۹ درصد از واحدها عامل فردی "مشغله زیاد (کمبود وقت)" را دارای اهمیت بالاتر و ۱۷/۷ درصد عامل فردی "دانش ناکافی از متدولوژی تحقیق" را دارای اهمیت پایین تر در ایجاد بازدارندگی جهت شرکت در فعالیت های پژوهشی در بین سایر عوامل فردی، بیان کردند.

یافته‌های مطالعه ما در بررسی موانع تحقیق دانشجویی، عوامل بازدارنده فردی را دارای تاثیر بیشتری به عنوان مانع نسبت به عوامل بازدارنده سازمانی معرفی کرده است، که این یافته همسو و مشابه مطالعه نیک‌روز و همکارانش (۱۶) و نیز عنبری و همکارانش (۱۱) است.

نتایج مطالعات ما، همسو با یافته‌های مطالعات دیگر، حاکی از آن است که علاقه به تحقیق و پژوهش در بین دیگر عوامل فردی، دارای اهمیت بالاتر از نظر ایجاد مانع در مسیر پژوهش است. نگوین و همکاران در مطالعه خود اشاره دارند که علاقه به تحقیق و پژوهش باعث افزایش بهره‌وری پژوهشی در دانشجویان می‌شود (۱۸).

یک عامل مهم در بین عوامل سازمانی در ایجاد انگیزه پژوهشی در مطالعه حاضر "در نظر گرفتن امتیاز برای دانشجوی محقق" بود. مورالس و همکارانش (۲۰۱۷) در مسیر افزایش بهره‌وری تحقیق در تجارب تحقیقاتی کارشناسی، همکاری بین اساتید و دانشجویان و ایجاد انگیزه پژوهشی را بسیار حائز اهمیت دانسته و در نظر گرفتن امتیازات پژوهشی را به نفع استاد و دانشجو می‌دانند (۶).

روانشناسان اشاره دارند که در سنن جوانی روحیه جستجوگری قوی بوده و مانعی در مسیر پذیرش مطالبی بدون هیچ گونه چون و چرایی است. دانشجویان در سنن جوانی انگیزه لازم را جهت پژوهش دارند و این بهترین زمان برای پرورش روحیه و کسب مهارت در تحقیق است (۱۹).

ایجاد علاقه و انگیزه به مطالعه و پژوهش بر چهار عنصر بنیادی متکی است که عبارتند از: ویژگی‌های فردی که سبب ایجاد علاقه و انگیزه به مطالعه و پژوهش می‌شود، ویژگی‌های اساتید که علاقه و انگیزه به مطالعه و پژوهش را افزایش می‌دهند، متغیرهای محیط آموزشی که می‌تواند انگیزشی برای مطالعه و پژوهش باشد و متغیرهای آموزشی که علاقه مندی نسبت به فعالیت‌های مطالعاتی و پژوهشی را افزایش می‌دهند (۲۰).

دانشجویان عامل فردی "مشغله زیاد یا کمبود وقت" را در بین سایر عوامل بازدارنده فردی، دارای اهمیت بالاتر معرفی کرده‌اند. صالحی و همکارانش (۲۱) و مرادی صفرآبادی و همکارانش (۲۲) فشرده‌گی واحدهای درسی را از جمله علل کمبود وقت برای پرداختن به پژوهش می‌دانند.

طبیعتاً لزوم حضور دانشجویان گروه‌های علوم پزشکی در عرصه‌های بالینی در دوران تحصیل و فشرده‌گی واحدهای درسی، فرصت انجام فعالیت‌های پژوهشی را حتی در صورت

بین رشته تحصیلی دانشجویان با نمره کل عوامل انگیزه‌ساز شرکت در تحقیقات دانشجویی ارتباط آماری معنی‌داری در سطح ۰/۰۵ وجود دارد ($P < 0/05$). میانگین نمره عوامل انگیزه‌ساز از نظر دانشجویان رشته پرستاری نسبت به دانشجویان رشته مامایی، اتاق عمل، بهداشت محیط و هوشبری پایین‌تر بود. هم‌چنین بین متغیرهای جمعیت شناختی جنسیت ($P = 0/932$)، وضعیت تأهل ($P = 0/528$)، ترم تحصیلی ($P = 0/220$) و سن ($P = 0/307$) دانشجویان با نمره کل عوامل انگیزه‌ساز و بازدارنده شرکت در تحقیقات دانشجویی ارتباط آماری معنی‌داری در سطح ۰/۰۵ وجود نداشت.

بحث

یافته‌های مطالعه حاضر نشان داد که عوامل سازمانی نسبت به عوامل فردی در ایجاد انگیزه سهم و اثر بیشتری دارند. این یافته با یافته‌های مطالعات سرشتی و همکارانش (۱۲)، مظلومی و همکارانش (۱۳، ۱۴) و اسدی و همکارانش (۱۵) همخوانی دارد. برخی افراد موانع سازمانی پژوهش را مهم‌تر از موانع شخصی جلوه داده‌اند. در این رابطه اسدی و همکارانش اشاره دارند که خصوصیات محیطی یک مجموعه پژوهشی بیش از خصوصیات فردی پژوهشگران در بازده پژوهشی تأثیر دارد، به گونه‌ای که از توانایی فعال‌ترین پژوهشگران در یک سازمان پژوهشی نامساعد کاسته می‌شود (۱۵). این مطالعات چنین مطرح کرده‌اند که ویژگی‌های محیطی در یک مجموعه پژوهشی اثر بیشتری در مقایسه با خصوصیات فردی به عنوان مانع در مسیر پژوهش قرار دارد، به گونه‌ای که از توانایی و قابلیت‌های پژوهشگران کاسته و برون‌ده پژوهشی را تحت تأثیر قرار می‌دهد. برخی مطالعات نتایجی بر خلاف این یافته‌ها داشته و موانع شخصی را دارای اثر بیشتری نسبت به موانع سازمانی معرفی کرده‌اند (۱۶).

از آنجایی که دانشجویان مقطع کارشناسی ملزم به گذراندن درس پایان‌نامه نیستند، لذا ضرورت دارد از سوی سازمان با پیش‌بینی مشوق‌های لازم ترتیبی اتخاذ شود که در آنها انگیزه مضاعف برای انجام طرح‌های تحقیقاتی ایجاد گردد. افزایش آگاهی دانشجویان از روش تحقیق، آشنایی آن‌ها با روش‌های آماری و تجزیه و تحلیل اطلاعات می‌تواند عامل تسهیل‌کننده مهمی در انجام تحقیقات دانشجویان باشد. هم‌چنین مشوق‌های مادی و تسهیلاتی برای ورود به مقاطع بالاتر در ایجاد انگیزه بسیار موثر هستند (۱۷).

علم منتج از پایان‌نامه‌ها و تحقیقات دانشجویی بوده و پیشرفت‌های شگرف علمی مدیون پیشرفت در علوم مختلف بر اساس پژوهش‌هایی است که در مقیاس کوچک انجام شده‌اند (۲۴).

لذا سیاست‌گذاران پژوهشی باید جایگاه تحقیقات دانشجویی را در برنامه ریزی‌های خود پررنگ‌تر ببینند. بازنگری در شیوه آموزش، ایجاد انگیزه پژوهش در دانشجویان از طریق ایجاد ارتباط نزدیک با دانشگاه و استادان، برگزاری دوره‌های آموزش زبان انگلیسی، کارگاه‌های روش تحقیق و نگارش علمی، ایجاد امکانات تحقیق از طریق رایزنی با سازمان‌های غنی از زیرساخت و امکانات، حمایت مالی از دانشجویان پژوهشگر و طرح‌های پژوهشی کاربردی، آموزش آمار و کاربرد آن در پژوهش، راه‌اندازی نشریات تخصصی دانشجویی به زبان فارسی و انگلیسی همراه با نظارت کیفی به منظور افزایش کیفیت پژوهش‌های دانشجویی از اقدامات کمک کننده در این زمینه است. ضمن این که دانشگاه‌های مختلف کشور از نظر اولویت‌های پژوهشی و موانع احتمالی دارای تفاوت‌هایی بوده و شناسایی و برنامه‌ریزی کلان برای حل مشکلات در سطح کشور مورد نیاز است (۲۵).

در بررسی یافته‌ها مشخص شد به رغم این که تعداد دانشجویان پرستاری و مامایی شرکت کننده در پژوهش از سایر دانشجویان بیشتر بود، اما حضور آنها در تحقیقات دانشجویی کمتر از سایر دانشجویان بود. موانع و انگیزه‌سازهای دانشجویان پرستاری و نیز پرستاران برای شرکت در تحقیقات، موارد متعددی را شامل می‌شود که برخی به ماهیت حرفه و برخی به نوع نگاه و نگرش به حرفه مربوط است. ضمن این که بررسی در همه گیری کرونا انجام شد و تعدادی از دانشجویان پرستاری به عنوان دانشجوی عرصه در بالین حضور داشتند. لذا بررسی وسیع‌تر و با حضور تعداد بیشتر دانشجویان و نیز پرستاران در مورد موانع و انگیزه‌سازها پیشنهاد می‌شود.

نتایج مطالعه حاضر تاثیر عوامل انگیزه‌ساز و بازدارنده در دو حیطه فردی و سازمانی را بر شرکت دانشجویان در تحقیقات دانشجویی را مورد تاکید قرار داد. این عوامل می‌توانند توسط سیاست‌گذاران آموزش عالی، اعضای هیئت علمی و صاحب نظران عرصه علم و پژوهش کشورمان تصحیح و کنترل شوند. بنابراین انتظار می‌رود با بیان اهمیت تحقیق و پژوهش و اثرات آن برای مسئولین ذیربط و دانشجویان، استقبال از طرح‌های پژوهشی با ارزش و رفع موانع سازمانی و استفاده از نتایج تحقیق برای رفع مشکلات، نسبت به تغییر دیدگاه دانشجویان،

مهیا بودن امکانات تحقیقاتی پژوهش محدود می‌کند. یکی از موانع سازمانی پژوهش، مربوط به طولانی و زمان بر بودن انجام پژوهش، در دسترس نبودن اساتید و مشاوران تحقیقاتی، کمبود امکانات و تجهیزات لازم جهت انجام پژوهش و طولانی بودن مراحل تصویب طرح‌های پژوهشی است (۱۷).

طاهری و همکارانش (۲۰۱۶) مهم‌ترین موانع سازمانی در مسیر پژوهش را عدم ارتباط با افراد فعال در امر تحقیق، وجود مقررات دست و پا گیر اداری در انجام امور پژوهشی و زمان‌بر بودن تصویب طرح‌های تحقیقاتی ذکر کرده‌اند (۲۳).

نیک روز و همکارانش (۲۰۱۲)، در دسترس نبودن نیروهای مشاوره‌ای، ضعف بودن نیروهای مشاوره‌ای، کمبود امکانات و تجهیزات را به عنوان مهم‌ترین موانع سازمانی پژوهش گزارش کرده‌اند (۱۶).

کمبود امکانات و وجود مقررات و فرآیند طولانی مراحل تصویب طرح‌های پژوهشی می‌تواند تا حد زیادی منجر به کاهش انگیزه دانشجویان و اساتید در انجام نوشتن پروپوزال‌های تحقیقاتی شود و در نتیجه دانشجویان تمایلی به انجام تحقیق از خود نشان ندهند. از طرفی چون برای دانشجویان مقطع کارشناسی درس پایان‌نامه الزامی نیست، بنابراین پیشنهاد می‌گردد با حذف سرفصل‌های غیرضروری در برنامه آموزشی با نظر متخصصین ذیربط، و گنجانیدن واحدهای عملی روش تحقیق در سرفصل دروس تمام رشته‌های علوم پزشکی دانشجویان وقت کافی برای آموزش روش تحقیق و انجام پژوهش را بیابند. افزایش آگاهی دانشجویان از روش تحقیق، آشنایی آن‌ها با روش‌های آماری و تجزیه و تحلیل اطلاعات می‌تواند عامل تسهیل کننده مهمی در انجام تحقیقات دانشجویان باشد.

در این مطالعه همچنین "ناکافی بودن امتیازات برای دانشجوی محقق" در بین سایر عوامل سازمانی، دارای اهمیت بالاتر در ایجاد بازدارندگی جهت شرکت در فعالیت‌های پژوهشی شناخته شد که با مطالعات پیشین از جمله مطالعه مظلومی و همکارانش (۱۳) همسو است. ستوده اصل و همکارانش (۳) با توجه به مطالعه خود می‌نویسند عدم تسلط کافی در روش تحقیق سبب می‌شود دانشجویان اعتماد به نفس لازم رابرای انجام پژوهش کسب نمایند و استعداد‌های آنان شکوفا نشود. در حالی که در مطالعه حاضر "کم بودن واحدهای مربوط به تحقیق و پژوهش در برنامه درسی رشته‌های مختلف مقطع کارشناسی" در بین سایر عوامل سازمانی، اهمیت کمتری در ایجاد انگیزه برای شرکت در فعالیت‌های پژوهشی داشت. واقعیت این است که، بیشتر مقالات و تولید

از تمامی دانشجویان گرامی دانشگاه علوم پزشکی آزاد اسلامی واحد تهران و همچنین همکاری اساتید و اعضای هیئت علمی دانشگاه که در اجرای این پژوهش به ما یاری رساندند و از نظرات ارزشمندشان بهره مند شدیم، کمال تشکر و قدردانی به عمل می‌آید.

ایجاد انگیزه برای شرکت در تحقیقات و بالا بردن سطح کمی و کیفی تحقیقات دانشجویی اقدامات موثر صورت گیرد.

تشکر و قدردانی

REFERENCES

1. Dadipoor S, Ramezankhani A, Aghamolaei T, Safari-Moradabadi A. Barriers to research activities as perceived by medical university students: A cross-sectional study. *Avicenna J Med* 2019;9:8-14.
2. El Achi D, Al Hakim L, Makki M, Mokaddem M, Khalil PA, Kaafarani BR, et al. Perception, attitude, practice and barriers towards medical research among undergraduate students. *BMC Med Educ* 2020; 20:195.
3. Sotodeh Asl N, Ghorbani R, Rashidy-Pour A. Restrictive Factors in Medical Research in the Viewpoint of Students of Medical Sciences University of Semnan. *Koomesh J* 2015;17:267-76. [In Persian]
4. Safranková JM, Sikyr M. The study of university students' motivation. *Int J Teach Edu* 2016;4:48-59
5. Marais DL, Kotlowitz J, Willems B, Barsdorf NW, van Schalkwyk S. Perceived enablers and constraints of motivation to conduct undergraduate research in a Faculty of Medicine and Health Sciences: What role does choice play? *PLoS One* 2019;14:e0212873.
6. Morales DX, Grineski SE, Collins TW. Increasing Research Productivity in Undergraduate Research Experiences: Exploring Predictors of Collaborative Faculty-Student Publications. *CBE Life Sci Educ* 2017;16:42.
7. Daniels H, Grineski SE, Collins TW, Morales DX, Morera O, Echegoyen L. Factors Influencing Student Gains from Undergraduate Research Experiences at a Hispanic-Serving Institution. *CBE Life Sci Educ* 2016 ;15:30.
8. Iqbal M, Jalal S, Mahmood MK. Factors Influencing Research Culture in Public Universities of Punjab: Faculty Members' Perspective. *Bulletin Edu Res* 2018;40:187-200
9. Mokhtari R, Adib-Hajbaghery M, Yazdani-Darki M. Barriers to student research from the perspectives of nursing, health, and medical sciences students: A cross-sectional study. *Nursing and Midwifery Studies* 2019;8:97. [In Persian]
10. Gonda SN. A study on academic motivation of university students [MS Thesis]. Kenya: United States International University-Africa; 2017.
11. Anbari Z, Jadidi RA. Comparing of Barriers to Research Activities among Students of Arak University of Medical Sciences, and Appropriate Strategies for Student Research Management. *Iranian Journal of Medical Education* 2013;13:435-48. [In Persian]
12. Sereshti M, Kazemian A, Daris F. Research barriers from the viewpoint of faculty members and employees of Shahrekord University of Medical Sciences. *Edu Str Med Sci* 2010;3:51-7. [In Persian]
13. Mazloomi Mahmoodabad S, Hosseini P, Abbasi Shavazi M, Mirzaei Alavijeh M, Rezaei F. A Survey of Shahid Sadoughi University of Medical Sciences Students' Opinions about Research Barriers during University Training. *Edu J* 2013;6:63-70. [In Persian]
14. Mazloomymahmoodabad SS, Asadian A, Sotoudeh A. Research Barriers from the Boy Students' Viewpoint of Shahid Sadoughi University of Medical Sciences. *Development Strategies in Medical Education* 2017;4:39-4. [In Persian]
15. Asadi F, Zarghi M, Mazroei M, Bahador F. Investigating the Causes of Health Study Barriers from the Views of Paramedical Students. *Health Res J* 2020;5:103-9. [In Persian]
16. Nikrooz L, Rouzitalab M, Rayegan Shirazi AR, Naghizadeh MM, Taghavi F. Student research projects inhibiting factors from the students perspective. *Fasa Uni Med Sci J* 2012;2:113-9. [In Persian]
17. Mahbobi rad M, Mobini Lotfabad M, Khodadadi H, Mazare I, Rezaeian M. Investigating the Research Barriers from the Perspective of Undergraduate Students of Rafsanjan University of Medical Sciences in 2019: A Short Report. *JRUMS* 2021;20:477-84. [In Persian]
18. Nguyen Q. Factors Influencing the research productivity of academics at the research-oriented university in Vietnam [PhD Dissertation]. Queensland, Australia: School of Education and Professional Studies, Griffith University; 2015 .

19. Khosravi R, Kafizadeh M. Investigating the relationship between active teaching methods and enhanced motivation towards research in students. *Edu Res* 2011;6:29-56. [In Persian]
20. Rezaee A, Ghadam-Poor E-o, Pasha Sharifi H. A model for initiating interest and motive to doing study and research: Investigating its effectiveness among guidance school students. *Edu Innov* 2008;7:151-86. [In Persian]
21. Salehi M, Saeidi P, Jabbary N, Kazemi Malekmahmoudi M, Kazemi Malekmahmoudi S. The Research barriers at University from students' point of view in Golestan University of Medical Sciences. *Edu Dev Judishapur* 2016;7:84-93.9. [In Persian]
22. Safari-Moradabadi A, Ramezankhani A, Aghamolaei T, Hosseini M, Dadipoor S. Students Viewpoint about Barriers to doing research in Hormozgan University of Medical Sciences. *RME* 2017;9:9-1. [In Persian]
23. Taheri S, Nazemisalman B, Faghihzadeh S, Rahbar J, Asgharnejad B. Study of barriers to research from Zanjan University of Medical Sciences students' point of view in 2016. *J Med Edu Dev* 2018;65:10-77. [In Persian]
24. Hakkak M, Hozni S, Morovati H, Akhlaghi T. Research Diagnosis in Postgraduate Students of Guilan University of Medical Sciences. *Res Med Edu* 2018;10:46-57. [In Persian]
25. Sharafoddin M, Afzal Aghaee M, Rahnama Bargard Z. Knowledge, Attitude, and Performance of Students Regarding Research and its Related Factors in Mashhad University of Medical Sciences in 2018, Mashhad, Iran. *Navid No* 2020;22:34-43. [In Persian]